

Český jazyk a literatura

A4	Čtenářský deník	
Vít Petřík	Král Oidipus	Sofoklés

Sofoklés

- Byl řecký athénský dramatik, kněz a politik.
- Měl zámožného otce, který obchodoval se zbraněmi.
- V mládí byl herec, ale pro svůj slabý hlas prý s herectvím skončil.
- Působil jako athénský pokladník a bojoval i ve válce proti Samu.
- Ve své kariéře byl ovlivněn Euripidem, ale zároveň ovlivňoval i on jeho.
- Jeho dramatická tvorba byla oblíbená, napsal mnoho tragédií (123) – dochovalo se jich pouze 7.
- Je autorem také hymnů, elegií a jednoho prozaického díla.
- Jako první dramatik své hry psal pro tři herce na jevišti a sbor.
- Zavedl pojem „Deus ex machina“ - (bůh ze stroje) – spuštěn na scénu aby vyřešil konflikt

TVORBA:

- Napsal kolem 120-130 dramát, ale dochovalo se jen sedm, jsou to např.: Aiás, Antigona, Élektra.
- Jeho tvorba byla velmi oblíbená. 18x vyhrál dramatickou soutěž při slavnostech dionýsií.

Rozbor díla

Literární druh

- Drama

Literární žánr

- Tragédie

Téma

Bezmocnost ovlivňovat osud a nutnost ho přijmout

Motivy

- Osud
- Láska
- Neuposlechnutí rozkazu
- Otcovražda
- Kletba
- Věštění

Časoprostor

- Starověké Řecko, Théby
- Celý děj se odehrává během jednoho dne před a v Oidipově paláci

Postavy

- *Král Oidupús* – Moudrý a uznávaný král města Théb, spjatý s věštbou, podle které se stane otcovrahem, za ženu si vezme svou matku a zplodí s ní potomky, tato věštba se naplní, na konci příběhu si sám vypíchne oči aby nemohl vidět tu hrůzu, kterou napáchal a na vlastní žádost je vyhnán z města. „Ten s opuchlými nohama.“
- *Iokasté* – Oidipova matka a později i manželka, na konci příběhu se oběsí.
- *Laios* – Otec Oidipa, první manžel Iokasté, který hned poté, co zjistil z věštby, že bude zavražděn vlastním synem, mu ze strachu nechal probodnout kotníky a nařídil, aby byl pohozen v lesích na hoře Kithairónu.

- *Kreón* – Bratr Lokasté, Oidipův strýc, který byl v průběhu příběhu Oidipem obviněn z usilování o trůn a jeho svržení, avšak na konci příběhu ho již slepý Oidipús žádá a odpustění. Nastupce krále Oidipa a opatrovatel jeho dětí.
- *Polybos* – Oidipův nevlastní otec, to se však Oidipús dozvídá až když mu posel oznamuje jeho smrt, král Korintský, umírá přirozenou smrtí.
- *Korintský pastýř* – Dá malého Oidipa Korintskému králi, který nemůže mít děti a je mu milujícím rodičem. V samotném příběhu se o svém původu Oidipús dozvídá právě od něj.
- *Láioův otrok* – Smiluje se nad malým Otrokem a místo vraždy ho předá Korintskému pastýři. Později je Oidipem viněn z jeho strašného osudu.
- *Náčelník sboru* – Snaží se uklidnit všechny hádky mezi Oidipem a ostatními postavami, je rozumný muž.
- *Teiresias* – Věštec, který zná pravdu o Oidipovi a odhalí ho jako otcovraha. Oidipús si ho sám přivolá, ale po tom, co slyší takto strašné věci, ho zase odežene.

Jazyk

Jazyk je spisovný, vznešený, patetický, děj je spádový a svižný, autor využívá přímé řeči a dialogů (jazykový styl dialogu podněcuje spád a živost dramatu); i vnitřní dialogy, funkce sboru, filosofické úvahy (rozvláčnělé pasáže) a dramatické pasáže, inverze (přeházený slovosled) a další básnické prostředky.

Obsah

Věštba králi Láiovi určí, že ho usmrtí jeho vlastní syn a ten se poté ožení s jeho manželkou, svou matkou. Proto, když se mu syn narodí, přikáže, aby mu probodili nohy a pohodili ho v lese na hoře Kithariónu. Otrok, který má tento čin provést, k němu ale nenajde sílu a odnese dítě pastýři korintského krále. Král Polybos nemá vlastní děti, a tak přijme dítě za své. Dá mu jméno Oidipús (doslova opuchlá noha) a vychovává ho, aniž by mu cokoli o jeho původu řekl. Oidipús se však jednoho dne něco o svém původu dozví a rozhodne se jít do delfské věštírny, aby zjistil pravdu o svých rodičích. Dozví se, co je mu věštěno, a aby se věštbě vyhnul, opustí své domnělé rodiče a vydá se do Théb. Cestou při potyčce nešťastnou náhodou zabije svého otce Laia, aniž by samozřejmě věděl, že je to jeho otec. Poté se mu podaří nedaleko Théb rozluštit záhadu Sfingy a osvobodí tak město od této nestvůry, která je sužovala. Jako odměnu za tento čin dostane královský trůn a ruku nedávno ovdovělé královny Lokasty – své matky; Oidipús však neví, že je to jeho pravá matka. Po několika letech postihne Théby obrovský mor. Oidipús zjistí, že mor bude trvat, dokud bude žít vrah krále Láia, proto začne po vrahovi pátrat. Věštec Teirésias mu naznačí pravdu, ale Oidipús jej v hádce vyhostí z paláce. Myslí si, že všechno přichystal jeho švagr Kreón, protože se chce zmocnit trůnu, proto se pohádá i s Kreóntem. Po dalším pátrání zjišťuje, že vrahem je zřejmě on sám. Když vyslýchá muže, který viděl Láiovu vraždu, přijde do paláce pastýř. Ten přináší zprávu o Polybově smrti a možnosti nástupu Oidipa na trůn. Oidipús mu však vysvětlí, že má kvůli dávné věštbě z návratu strach. Pastevec mu proto prozradí tajemství jeho původu – řekne mu, že ho jako zraněné, k smrti odsouzené dítě dostal od Láiova otroka a dal k výchování králi Polybovi. Tak se Oidipús dozvídá celou pravdu o věštbě a o tom, že se už naplnila. Jeho matka a manželka Lokasté se ve svém pokoji oběsí a Oidipús se oslepí, aby neviděl následky své kletby. Usmíří se s Kreóntem a za nějaký čas odejde z Théb.